Naturvärdesinventering på fastigheten Hemmestorp 4:48

Inför detaljplanering, Sjöbo kommun

Marika Stenberg, Malin Böckert

På uppdrag av: Stefan Lundberg

Ekoll AB

Titel:	Naturvärdesinventering på fastigheten Hemmestorp 4:48 Inför detaljplanering, Sjöbo kommun
Beställare:	Stefan Lundberg
Uppdragsansvarig:	stefan.lundberg@slsnick.se
Utförare:	Ekoll AB (556798-9511), ekoll@ekoll.net
Projektansvarig:	Marika Stenberg, marika.stenberg@ekoll.net
Fältinventerare NVI:	Malin Böckert, Marika Stenberg
Fältinventerare fladdermöss:	Marika Stenberg, Malin Böckert, Per Nyström
Författare:	Marika Stenberg, Malin Böckert
Kartproduktion:	Malin Böckert
Intern granskning:	Bettina Ekdahl
Version:	2025-08-29
Leveransdatum:	2025-08-29
Leveransens omfattning:	Leveransen omfattar denna skriftliga rapport samt insamlad geodata i form av shape-filer.
Foton:	© Ekoll AB
Bakgrundskartor:	© Lantmäteriet (öppna data)
Omslagsbild:	Naturvärdesbiotop i västra kanten av inventeringsområdet (även nyckelbiotop).

Innehåll

Uppdraget 2
Syfte 2
Principer för naturvärdesbedömning 3
Avgränsningar 3
Förarbete 4
Fältarbete 4
Fördjupade inventeringar och tillägg 5
Artförekomster 5
Naturvärdesträd 5
Tillägg utöver NVI standarden 6
Områdesbeskrivning 7
Landmiljöer 7
Vattenmiljöer 7
Skyddade områden 8
Naturmiljöer utan skydd med betydelse för biologisk mångfald 10
Naturvärdesbedömning 12
Artförekomster 14
Värdearter 14
Naturvärdesträd 17
Samlad bedömning 19
Behov av ytterligare inventeringar 19
Referenser 20
Bilaga 1 – Sammanfattning bedömningsgrunder och begrepp 21

Uppdraget

Ekoll AB har på uppdrag av Stefan Lundberg genomfört en naturvärdesinventering (NVI) enligt svensk standard SS 199000:2023 på fastigheten Hemmestorp 4:48, Sjöbo kommun (figur 1). Fastigheten omfattar ca 4,9 hektar. Bakgrunden till inventeringen är att Sjöbo kommun arbetar med en detaljplan för fyra nya bostadstomter på fastigheten. Inventeringen har utförts på fältnivå med detaljeringsgrad detalj vilket innebär utpekande av naturvärdesbiotoper av naturvärdesklass 1–4 som är ≥ 100 m^2. NVI:n har kompletterats med följande tillägg och fördjupade inventeringar: kartläggning av naturvärdesträd samt fördjupad inventering av grönvit nattviol och fladdermöss. Utöver dessa tillägg enligt standard har förekomsten av viltstråk bedömts.

Syfte

Syftet med en NVI är att kartlägga och värdera områden i landskapet som är av betydelse för biologisk mångfald. Ett av de främsta hoten mot biologisk mångfald är att arters livsmiljöer försvinner eller fragmenteras (splittras upp) samt att arters spridningsmöjligheter mellan livsmiljöer påverkas negativt på grund av mänsklig verksamhet. En NVI är således ett viktigt hjälpmedel vid planering och beslut för att kunna finna möjligheter att visa hänsyn till befintliga naturvärden (värden för biologisk mångfald) och därmed minska eventuell negativ påverkan.

En NVI enligt svensk standard är neutral i förhållande till exempelvis det kommunala självstyret och det finns inget lagstadgat krav att en NVI ska genomföras vid särskilda tillfällen. Dock ger en NVI en helhetsbedömning över det aktuella områdets natur och skapar ett underlag som gör det möjligt att ta miljöbalkens allmänna hänsynsregler i beaktande eller exempelvis ta hänsyn till eventuella förekomster av arter och biotoper som omfattas av lagstadgat skydd.

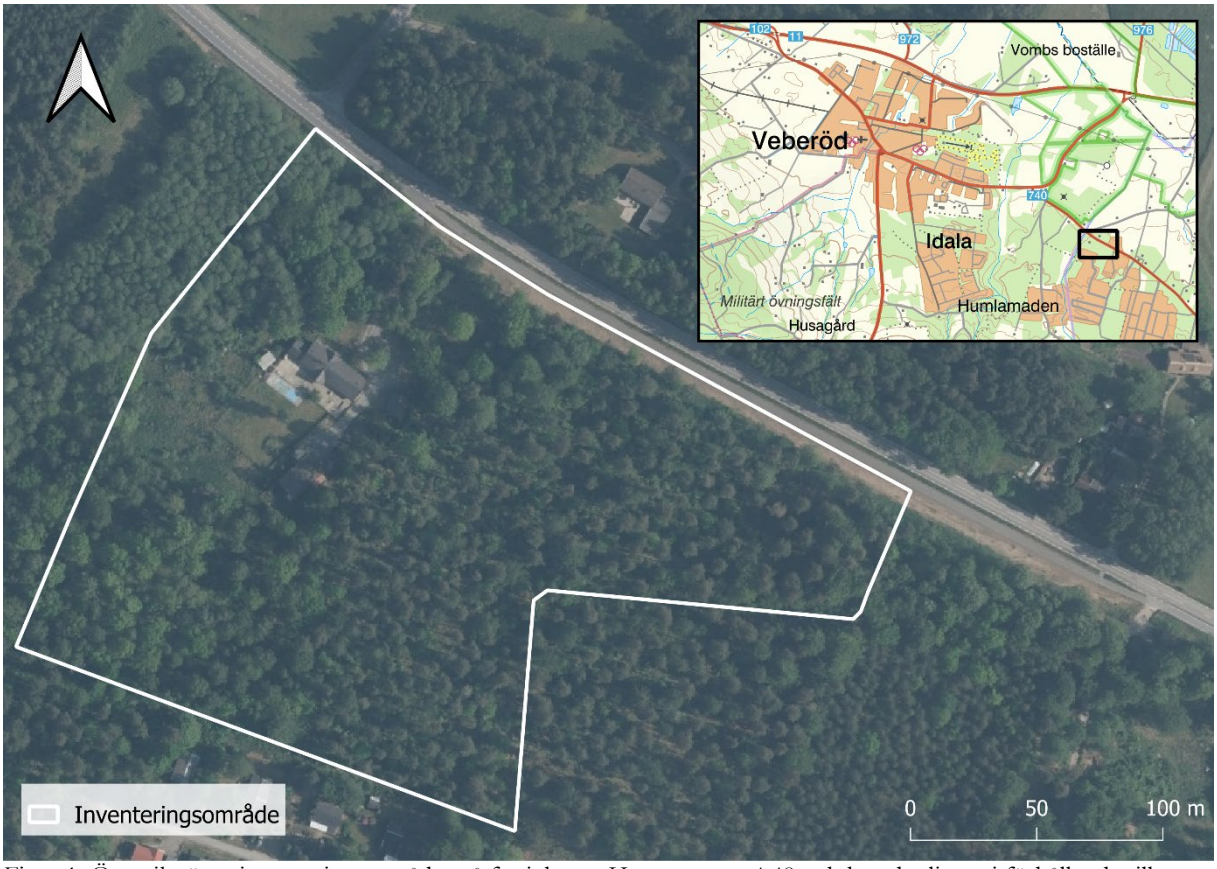

Figur 1. Översikt över inventeringsområdet på fastigheten Hemmestorp 4:48 och hur det ligger i förhållande till Veberöd, Sjöbo kommun.

Principer för naturvärdesbedömning

Principen för en NVI enligt standard SS 199000:2023 är att geografiska områden av *särskild* betydelse för biologisk mångfald kartläggs. Varje kartlagt område benämns ”naturvärdesbiotop”. Både naturliga och antropogena miljöer kan avgränsas som naturvärdesbiotoper.

Kartlagda naturvärdesbiotoper ges en naturvärdesklassning på en skala mellan 1 till 4 där naturvärdesklass 1 utgör områden med högsta värde för biologisk mångfald och 4 utgör visst värde för biologisk mångfald (figur 2, bilaga 1).

Bedömningsgrunderna ”artvärde” och ”biotopvärde” används som underlag till naturvärdesklassningen (figur 2, bilaga 1). Artvärdet baseras på artrikedom och förekomst av värdearter (se definition i bilaga 1) och biotopvärdet baseras på naturmiljöns förutsättningar för biologisk mångfald.

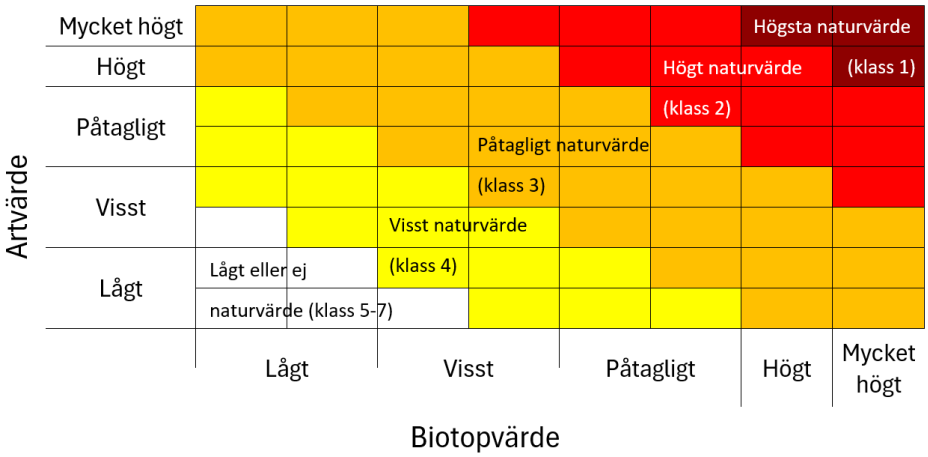

Figur 2. Matris för bedömning av en naturvärdesbiotops naturvärde. Omarbetad efter SS 199000:2023. Biotoper eller områden av låg eller ingen betydelse för biologisk mångfald (klass 5-7) kan kartläggas som ett tillägg om det önskas.

Utöver naturvärdesbiotoper kan även landskapsområden kartläggas. Dessa kan omfatta flera olika naturmiljöer. Syftet med landskapsområden är att visualisera sammanhängande stråk som kan ha betydelse för biologisk mångfald med avseende på ekologisk konnektivitet, exempelvis förbindelse mellan naturmiljöer och arters spridningsmöjligheter. Avgränsning av landskapsområden görs utifrån exempelvis landskapets topografi, markegenskaper, vattenförekomster, naturtyper eller förekomst mänsklig verksamhet. Landskapsområden av *särskild* betydelse för biologisk mångfald benämns som värdelandskap.

Bedömningsgrunderna för naturvärdesklassning enligt standarden samt definitioner av vissa begrepp sammanfattas utförligare i bilaga 1.

Avgränsningar

En NVI ger en nulägesbild av ett områdes naturvärden och tilldelade klassningar kan därför förändras med tiden. Det bör framhållas att en NVI enligt standard inte omfattar bedömning av ett områdes betydelse för friluftslivet, geologiska värden eller kulturmiljövärden men kulturhistoriska spår kan inkluderas om de har betydelse för biologisk mångfald. En NVI omfattar inte heller någon konsekvensbedömning av planerad exploatering, bedömning av framtida naturvärde eller ekosystemtjänster. Någon uttolkning av vad som är tillåtet i enlighet med gällande lagstiftning omfattas inte heller. Däremot utgör resultaten från en NVI ett underlag till exempelvis planarbete, miljökonsekvensbeskrivningar, ekosystemtjänstanalyser, artskyddsutredningar och liknande där denna typ av bedömningar kan göras.

Förarbete

Fältinventeringen har föregåtts av ett förarbete som innebär att tidigare kända naturvärden i form av skyddade områden och andra naturmiljöer av betydelse för biologisk mångfald samt värdearter inom och i nära anslutning till aktuellt inventeringsområde eftersökts i olika offentliga databaser (tabell 1). Därutöver har flygbildstolkning av inventeringsområdets naturmiljö skett med hjälp av Lantmäteriets kartprodukter och geografiska information som finns att tillgå i öppna geodata. Potentiella naturvärdesbiotoper identifierades med hjälp av inhämtad information som förberedelse inför noggrannare bedömning i fält.

Tabell 1. Databaser som använts för att eftersöka relevant miljöinformation. Andra databaser kan tillkomma i enskilda uppdrag.

Databas	**Aktör**
Artportalen	SLU Artdatabanken
Fynddata	SLU Artdatabanken med flera
Skyddad natur	Naturvårdsverket
Länsstyrelsens WebbGIS	Länsstyrelserna
Skogens pärlor	Skogsstyrelsen
Historiska kartor	Lantmäteriet
TUVA, äng- och betesmarksinventeringen	Jordbruksverket
VISS, Vatteninformationssystem Sverige	Vattenmyndigheterna, länsstyrelserna och Havs- och vattenmyndigheten
NVDB, Nationell vägdatabas	Trafikverket med flera
Viltolycksstatistik	Nationella viltolycksrådet

Fältarbete

Fältarbetet innebär att aktuellt inventeringsområde undersöks genom att systematiskt ströva igenom hela området. Syftet är att kartlägga naturvärdesbiotoper baserat på artförekomster och förekommande biotopkvaliteter med betydelse för biologisk mångfald (bilaga 1). Därefter bedöms naturvärdesklass för de enskilda naturvärdesbiotoperna. I de fall en naturvärdesbiotop har sin utbredning både innanför och utanför aktuellt inventeringsområde avgränsas även de delar som är utanför inventeringsområdet i den mån det är rimligt och möjligt inom ramen för aktuellt uppdrag. Foton tas på miljöerna inom varje kartlagd biotop.

En bedömning om hela eller delar av kartlagda naturvärdesbiotoper uppfyller den svenska tolkningen för att kunna klassas som Natura 2000-naturtyp görs alltid enligt standard. Bedömningen görs med hjälp av Naturvårdsverkets vägledningar för aktuell naturtyp. Exakta avgränsningar av förekommande Natura 2000-naturtyper samt bedömning av naturtypernas bevarandestatus kan göras som ett tillägg.

Fältinventeringen gällande naturvärdesinventeringen utfördes den 17 juni 2025 av Marika Stenberg och Malin Böckert.

Fördjupade inventeringar och tillägg

Artförekomster

Detaljerad redovisning av artförekomst

Innebär att värdearter (se definition i bilaga 1) eftersöks i tillräcklig omfattning för att kunna göra en säkrare naturvärdesbedömning. Påträffade invasiva arter noteras på samma sätt. De invasiva arter som eftersöks är de som finns listade i EU:s förteckning över invasiva arter i EU och de arter som Naturvårdsverket anser vara de mest problematiska invasiva arterna i Sverige. Observationsplatsen för påträffade värdearter i form av fridlysta och rödlistade arter samt invasiva arter koordinatsätts och redovisats på karta. Observerade värdearter och invasiva arter som påträffats under fältinventeringen har rapporterats till Artportalen.

Fördjupad inventering av grönvit nattviol

Då fynd av orkidén grönvit nattviol tidigare har rapporterats i närområdet önskades en kartläggning av artens förekomst inom inventeringsområdet samt en bedömning av inventeringsområdets betydelse för arten. Eftersom grönvit nattviol blommar i juni har arten därför eftersökts under denna månad. Grönvit nattviol är fridlyst enligt 8 § artskyddsförordningen. Inventeringen gällande grönvit nattviol gjordes i samband med naturvärdesinventeringen den 17 juni 2025.

Fördjupad inventering av fladdermöss

En förenklad fladdermusinventering har genomförts inom inventeringsområdet för att bedöma i vilken utsträckning fastigheten nyttjas av fladdermöss och för att kunna minimera eventuell negativ påverkan på dessa i och med den planerade bostadsbebyggelsen.

Inventering av fladdermöss gjordes efter skymning 2025-06-17 och 2025-08-21 av Marika Stenberg, Malin Böckert och Per Nyström. Avlyssningsförhållandena var vid båda fältbesöken goda och vindstilla med en temperatur på 16°C vid första besöket respektive 14°C vid andra besöket.

Inventeringen är utförd med en handhållen autodetektor (Echo Meter Touch 2 Pro, Wildlife acoustics) som registrerar fladdermössens läten och ger automatiserade artförslag. Efter inventeringen gjordes en kontrollerande analys av de upptagna ljudfilernas spektrogram. Detta ger en uppfattning om artförekomst men också om hur fladdermössen rör sig i området. Alla fladdermusarter har mer eller mindre samma typ av krav på sin livsmiljö och omfattas av samma fridlysningsbestämmelser (4 a § artskyddsförordningen).

Inventeringen utfördes enligt en standardmetod för fladdermöss, linjetaxering till fots. Detta innebär att en på förhand fastställd rutt följs samtidigt som alla artobservationer registreras med hjälp av autodetektorn. Inventeringsmetoden syftar inte till att avgöra antal individer inom ett område, utan enbart förekomst/icke-förekomst.

Naturvärdesträd

Naturvärdesträd är träd som är av särskild betydelse för biologisk mångfald. Begreppet omfattar både träd som enligt Naturvårdsverket klassas som *särskilt* skyddsvärda (grova hålträd, jätteträd och mycket gamla träd) och andra träd med egenskaper som är av betydelse för biologisk mångfald (tabell 2). Organismer som kan vara knuta till naturvärdesträd och som använder dessa

som livsmiljö är exempelvis vedlevande insekter, kryptogamer (mossor, lavar och svampar), fladdermöss som kan ha daggömmen och yngelkolonier i hålträd, födosökande hackspettar och hålhäckande fåglar.

Metoden som använts för bedömning och kartläggning av naturvärdesträd baseras dels på Naturvårdsverkets manual för inventering av skyddsvärda träd i kulturlandskapet, dels Skogsstyrelsens handbok för nyckelbiotopsinventering. Tabell 1 listar egenskaper hos ett träd som räknas som positiva för biologisk mångfald.

Tabell 2. Egenskaper som eftersöks hos träd för att identifiera och kartlägga naturvärdesträd.

Egenskap	Beskrivning
Grovt träd	Olika trädarter har olika minimi-mått för vad som räknas som grovt: bok och ek ≥ 80 cm i stamdiameter, tall och gran ≥ 70 cm i stamdiameter, övriga träd oftast ≥ 60 cm i stamdiameter. Stamdiametern mäts i brösthöjd.
Gammalt träd	Träd som uppnått biologisk mogen ålder och som därmed inte befinner sig i starkt växande fas. Trädets exakta ålder är alltså inte den avgörande faktorn utan det är trädets egenskaper som det får med åldern som är av betydelse exempelvis grov barkstruktur och ett knotigt växtsätt med knotiga grenar och kronform.
Död ved	Förekomst av död ved i stam eller krona skapar livsmiljöer för vedlevande insekter.
Håligheter	Håligheter i stam eller grenar skapar livsmiljöer för vedlevande insekter, hålhäckande fåglar och fladdermöss.
Mulm	Förekomst av mulm skapar livsmiljöer för vedlevande insekter.
Sav	Savande träd ger föda åt flera insektsgrupper
Svamppåväxt	Vedsvampar skapar livsmiljöer för vedlevande insekter genom sin nedbrytning.
Vidkronigt	≥ 18 m för ädellövträd, ≥ 12 m for triviallövträd och ≥ 10 m för barrträd. Kriteriet används om något av övriga kriterier är uppfyllda.
Sockel	En välutvecklad sockel skapar strukturer för exempelvis kryptogamer att växa på.
Naturvårdsarter	Förekomst av naturvårdsarter i form av rödlistade arter, fridlysta arter eller signalarter.
Solexponerat	Gäller för trädarter vars artgrupper som är knutna till trädslaget gynnas av solexponering, exempelvis tall och ek. Kriteriet används om något av övriga kriterier är uppfyllda.
Naturvårdsverkets definition av *särskilt* skyddsvärda träd	*Jätteträd* - träd grövre än en meter i diameter på det smalaste stället under brösthöjd. *Mycket gamla träd* - gran, tall, ek och bok äldre än 200 år. Övriga trädslag äldre än 140 år. *Grova hålträd* - träd grövre än 40 cm i diameter i brösthöjd med utvecklad hålighet i huvudstam.

Tillägg utöver NVI standarden

Utöver ovanstående tillägg enligt standard har en viltanalys genomförts som innebär bedömning av eventuella viltstråk, födosöksområden och målpunkter för större vilt. Detta för att kunna föra ett resonemang kring hur placering av bostadsbebyggelse kan ske för att minska eventuell negativ påverkan på vilt i området.

Områdesbeskrivning

Landmiljöer

Inventeringsområdet utgörs av skogsmark (figur 3) och en centralt belägen tomtmark. I öst samt i sydöst växer ett yngre bestånd av tall med ett fältskikt bestående av väggmossa, skogsstjärnblomma och ekorrbär. Inventeringsområdet gränsar i öst till Per Perssons vall (fornminne). I syd och sydväst förekommer i en dominans av lövträd, främst i form av bok, ek och björk. I samma område finns en mindre ekdunge med förhållandevis unga träd, där fältskiktet domineras av kruståtel och skogskovall. Längs inventeringsområdets västra kant löper en sumpskog utmed en mindre bäck (Humlamadsbäcken). Bäcken kantas av klibbal, och i fältskiktet förekommer bland annat skogsfräken, nordbräken, lundarv och vitsippa. Invid bäcken finns spår av bete i form av en kvarlämnad inhägnad, området verkar dock inte ha betats på åtminstone några år. I nordöstra delen av inventeringsområdet finns ett källpåverkat område som gränsar till Humlamadsbäcken. Inom hela området finns en riklig mängd lövsly.

Figur 3. Exempel på miljöer inom inventeringsområdet. Överst till vänster: tallbestånd, överst till höger: lövträdsdunge, nere till vänster: ekdunge och nere till höger: källpåverkat område.

Vattenmiljöer

Inom inventeringsområdet rinner Humlamadsbäcken, ett biflöde till Klingavälsån som ligger ca 1,5 km nedströms om fastigheten (figur 4). Klingavälsån ingår i Kävlingeåns huvudavrinningsområde. Klingavälsåns ekologiska status har bedömts som måttlig i den senaste statusklassningen (2017–2021) enligt EU:s vattendirektiv.

Klingavälsån har i den nationella strategin för skydd av värdefulla vattenmiljöer pekats ut som ett så kallat nationellt särskilt värdefullt vatten. Ån utgör ett av Sveriges utpekade våtmarksområden inom Ramsarkonventionen och omfattas även av naturreservat, Natura 2000-område och riksintresse för naturvård och friluftsliv (se *Skyddade områden* nedan). Utpekande av särskilt

värdefulla vatten utgör en del i arbetet med att uppnå det nationella miljökvalitetsmålet ”Levande sjöar och vattendrag”.

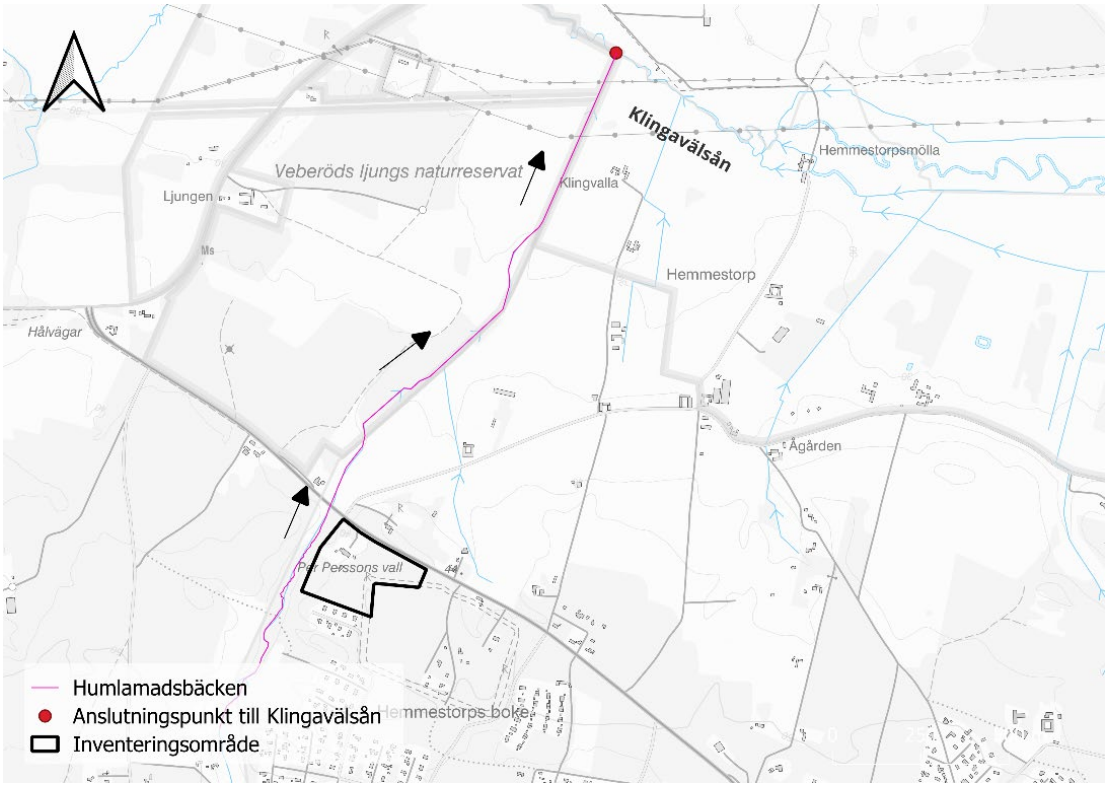

Figur 4. Kartan visar Humlamadsbäcken och dess anslutning till Klingavälsån 1,5 km norr om inventeringsområdet.

Skyddade områden

Flera skyddade områden finns inom eller i närheten av inventeringsområdet. Områdena omfattats av flera olika typer av skydd: riksintresse för naturvård, friluftsliv och rörligt friluftsliv (figur 5), Natura 2000-område och naturreservat (figur 6). Flera av områdena överlappar varandra och/eller sträcker sig även utanför inventeringsområdet.

Riksintresse för naturvård

Inventeringsområdet ingår i ett större område som är utpekat som riksintresse för naturvård (N 85; Sanduområdet mellan Veberöd och Blentarp) enligt 3 kap. 6 § MB vilket innebär att området ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön. Områdets huvudsakliga värdekärnor är ett sandurfält mellan Veberöd och Blentarp i anslutning till Romeleåsens norra förkastningsbrant. Det utmärks av glacialfluviala erosionsrännor och korta erosionsdalar. Men området ingår även i en nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt M8101) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 81-62/63).

Riksintresse för friluftsliv

Inventeringsområdet ingår i ett större område som är utpekat som riksintresse för friluftsliv (FM 10, Vomb och Klingavälsån) enligt 3 kap. 6 § MB. I beslutet nämns framför allt Vombs fure, med sitt svagt kuperade landskap dominerat av sanddyner och tallskog, samt området kring Klingavälsån, med sitt svagt slingrande förlopp i ett annars öppet landskap, som värdekärnor. Båda dessa områden ligger norr om inventeringsområdet.

Riksintresse för rörligt friluftsliv

Inventeringsområdet ingår även i ett större område som är utpekat som riksintresse för rörligt friluftsliv (Sjö- och åslandskapet vid Romeleåsen i Skåne) enligt 4 kap miljöbalken. Områdets huvudsakliga värdekärnor är omväxlingen mellan småkuperade lövskogsområden och jordbruksmarker med åkrar och betesmarker. Här finns ett rikt vilt- och fågelliv och området ligger i närhet till Malmö-lundregionen.

Figur 5. Kartan visar de tre riksintressen som berör inventeringsområdet.

Naturreservat och Natura 2000

Norr om inventeringsområdet ligger Naturreservaten Veberöds ljung och Klingavälsåns dalgång. Delar av dessa reservat är även Natura 2000-område. Veberöds ljung består av ett äldre odlingslandskap med ekhagar, naturbetesmarker samt skogsplanteringar på sandiga marker. Klingavälsåns dalgång kännetecknas av ett, till viss del, meandrande vattendrag med betade svämområden och översilningsängar.

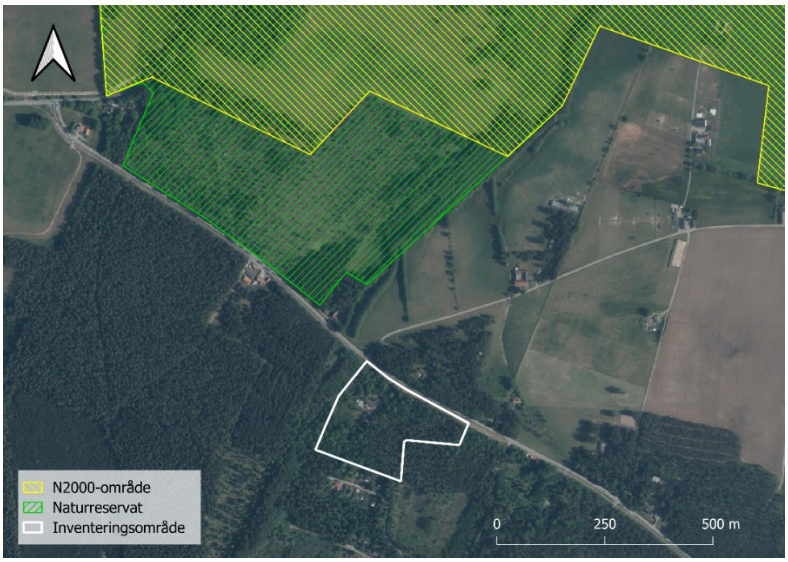

Figur 6. Kartan visar de områden som omfattas av Natura 2000-område och naturreservat inom närområdet.

Generellt strandskydd

I den västra delen av inventeringsområdet är strandskyddet enligt 7 kap. 15 § MB upphävt enligt ett beslut från Länsstyrelsen 1996. Dock planeras för återupprättande av strandskyddet (100 meter från strandlinjen) vid framtida detaljplanläggning. Mark som idag är ianspråktagen bostadstomt och avskilt genom infartsväg kommer då att undantas strandskyddet.

Syftet med strandskyddet är att trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Åtgärder som hindrar allmänheten från att färdas fritt i området eller som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter får inte utföras utan dispens inom ett strandskyddat område.

Naturmiljöer utan skydd med betydelse för biologisk mångfald

Två TUVA-objekt finns inom inventeringsområdet. TUVA-objekt är områden som kartlagts under Ängs- och betesmarksinventeringen som regelbundet utförs av Jordbruksverket (nationell inventering av värdefulla ängs- och betesmarker). TUVA-objekt innehåller ofta magra hävdade marker som har betydelsefulla värden för biologisk mångfald och innehåller ofta mark som klassats till olika Natura 2000-naturtyper. Det norra TUVA-området har klassat som betesmark på grässandhed (figur 7) medan det södra området beskrivs som igenväxt och är inte längre aktuellt. Gränserna för TUVA-objektet överlappar dock med sumpskog utpekat av Skogsstyrelsen. Gränserna är därmed inte helt överensstämmande med verkligheten.

Två nyckelbiotoper utpekade av Skogsstyrelsen finns inom eller precis utanför inventeringsområdet (figur 7). Nyckelbiotoper är skogsområden med stor betydelse för skogens växt- och djurliv och dessa områden hyser ofta sällsynta eller hotade arter som behöver området för sin överlevnad. Nyckelbiotoper utgör ofta rester av miljöer som annars försvunnit i det omgivande landskapet och har ofta ovanliga miljöer som hotade arter lever i. I det aktuella fallet är bedömningen att det rör sig om källpåverkad mark (se naturvärdesbiotop 1 för mer detaljerad information), det vill säga skog på fuktig eller blöt mark med avvikande, karaktäristisk vegetation.

Det finns även ett område med sumpskog utpekat av Skogsstyrelsen i västra delen av inventeringsområdet där den följer vattendraget (figur 7 och 8). Sumpskog är en alltmer sällsynt biotop i dagens skogslandskap då de flesta skogsområden dikas ut helt till fördel för skogsbruket. Denna utbredda ”förtorkning” av landskapet medför en försämrad förekomst av exempelvis insekter och småkryp och därmed även exempelvis groddjur och småfåglar som är beroende av småkryp som föda. Alla blöta marker har därför ett bevarandevärde. Sumpskogar utpekade av Skogsstyrelsen kan ha förekomst av äldre eller senvuxna träd och förekomst av död ved vilket skapar goda förutsättningar för en rik flora och fauna. Gränserna för sumpskogen överlappar dock med TUVA-objektet som är grässandhed. Gränserna är därmed inte helt överensstämmande med verkligheten.

Figur 7. Kartan visar de värdefulla naturmiljöerna som förekommer inom och strax intill inventeringsområdet. Observera att det TUVA-objekt som ej längre är aktuellt har utelämnats ur kartan.

Figur 8. Sumpskog strax utanför inventeringsområdets västra kant.

Naturvärdesbedömning

Vid inventeringen avgränsades en naturvärdesbiotop som tilldelats naturvärdesklass 2 (högt naturvärde (figur 9). Naturvärdesbiotopen består av ett källpåverkat område som kantas av sumpskog.

Inventeringsområdet utgör en del av ett större landskapsområde främst bestående av produktionsskog (tall) med vissa mindre inslag av löv.

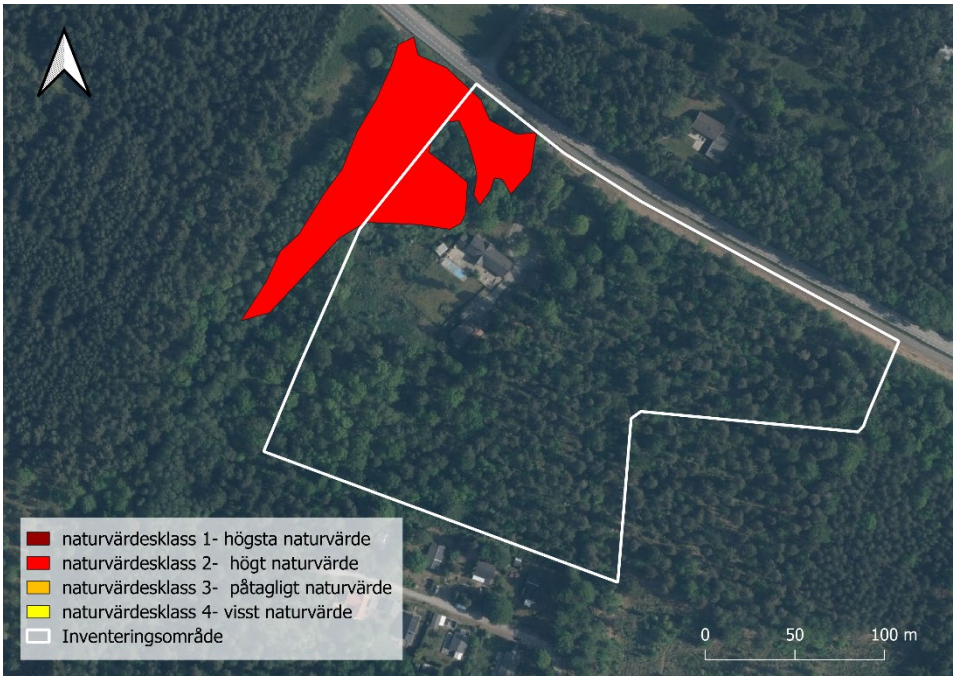

Figur 9. Översikt över den naturvärdesbiotop med naturvärdesklass 2 som avgränsats under NVI:n.

Naturvärdesbiotop 1

Områdesbeskrivning		*Naturvärdesbedömning*	
Naturtyp:	Naturligt småvatten	**Naturvärdesklass:**	2
Biotoptyp:	Källa	**Biotopvärde:**	Högt
Natura 2000-naturtyp:	7160-ej fullgod	**Artvärde:**	Påtagligt
Area (ha):	0,8	**Bedömningens säkerhet:**	Säker

Områdets egenskaper
Källpåverkat område omgivet av sumpskog. I området växer al med sockelbildning samt en mindre mängd lövsly (figur 10). I fältskiktet förekommer bland annat ormbunkar, skogsfräken, lundarv och vitsippa. I de fuktigare miljöerna vid kanterna av källflödet förekommer lungmossa, bäckmärke och kabbleka. Inom biotopen finns även en viss mängd grov död ved. En viss näringspåverkan förekommer närmast bilvägen. Området har pekats ut som nyckelbiotop av Skogsstyrelsen, och hyser ett flertal ekologiska ståndortsindikatorer, exempelvis kärrfibbla och ormbär, vilka även utgör karaktärsarter inom Natura 2000 naturtypen Källor och källkärr (7160).

Värdearter
Dvärgpipistrell [F]
Större brunfladdermus [F]
Vattenfladdermus [F]
Vanlig groda [F]
Grönvit nattviol [F]
Blanksvart trämyra [S]

Invasiva arter
saknas

Bedömningsgrunder biotopvärde
Tillstånd: biotop i bra tillstånd, god naturlighet med liten negativ påverkan.

Sällsynthet: ovanlig biotop lokalt och regionalt

Ekologisk funktion: viss ekologisk funktion

Bedömningsgrunder artvärde
Artrikedom: Stundom rikliga mängder av ekologiska ståndortsindikatorer som även utgör karaktärsarter inom Källor och källkärr (7160). Relativt artrikt.

Arternas signalvärde: Förekomst av organismsamhällen med andra kännetecken, som är typiska för biotoper med viss särskild betydelse för biologisk mångfald.

[F]=fridlyst art, [S]=signalart i skog

Figur 10. Källpåverkat område inom naturvärdesbiotop 2

Artförekomster

Värdearter

Tidigare rapporterade arter

Sedan tidigare finns rapporter av fridlysta arter inom en radie av 1 km från inventeringsområdet (Artportalen, sökning 2025-04-10, figur 11). Det rör sig om orkidén grönvit nattviol och spillkråka. Spillkråka observerades inte inom området under inventeringen och inga bohål kunde heller ej hittas i områdets grövre träd. Grönvit nattviol noterades heller inte under fältbesöket, men det finns anledning att tro att arten troligen finns kvar inom området (se *Fördjupad inventering* av grönvit nattviol nedan).

Figur 11. Översikt över skyddsklassade arter som tidigare rapporterats inom 1 km av inventeringsområdet.

Ekolls artobservationer

Totalt sex värdearter har observerats under fältinventeringen inom organismgrupperna groddjur, insekter (figur 12) och fladdermöss (se *Fördjupad inventering av fladdermöss* nedan, figur 13). Fem av naturvårdsarterna har någon form av skydd (se avsnitt nedan) medan en utgör en skoglig signalart.

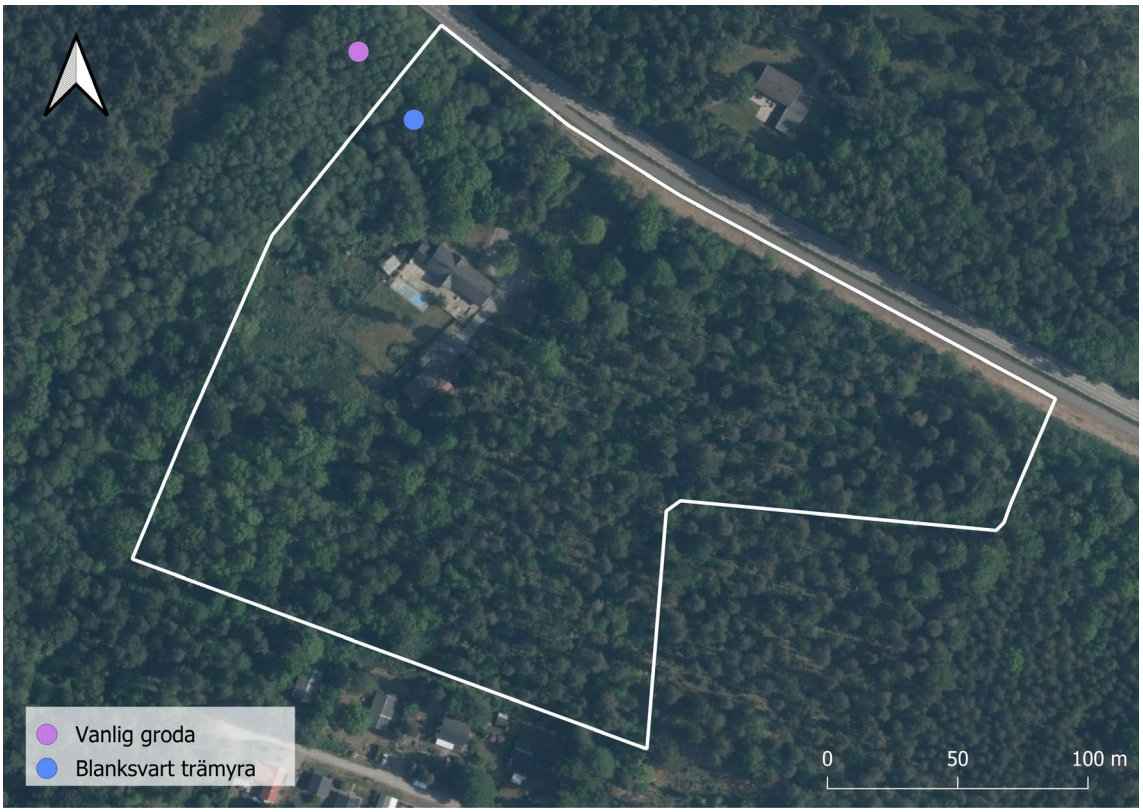

Figur 12. Översikt över de värdearter som observerats under fältinventeringen.

Groddjur

Vanlig groda noterades födosökande inom det fuktiga källpåverkade området (naturvärdesbiotop 1). Det finns inga direkta lekvatten för groddjur inom inventeringsområdet eftersom groddjur i regel inte leker i rinnande vatten. Vanlig groda är fridlyst enligt 6 § artskyddsförordningen vilket innebär att individer av arten inte får dödas eller skadas. Livsmiljöerna för vanlig groda omfattas inte av fridlysningsbestämmelserna.

Insekter

Blanksvart trämyra påträffades på ett grovt körsbärsträd i inventeringsområdets västra del (se Skyddsvärda träd). Arten är en av Skogsstyrelsens signalarter som förknippas med gamla ihåliga träd och som signalerar en god kontinuitet.

Fördjupad inventering av grönvit nattviol

Marken där grönvit nattviol tidigare observerats (år 2017 respektive 2023) var vid inventeringen relativt torr. Vid inventeringen noterades inga plantor av arten. Det är dock inte osannolikt att grönvit nattviol finns kvar men att årets torka har varit missgynnsamt för arten. Grönvit nattviol växer på måttligt näringsrik mark i exempelvis fuktiga hagmarker, betade medelrika skogar, buskrika naturbetesmarker, fuktskogar, lundmiljöer och längs gamla markvägar.

Grönvit nattviol är fridlyst enligt 8 § artskyddsförordningen, vilket innebär att det inte utan dispens från artskyddsförordningen är tillåtet att:

1. *plocka, gräva upp eller på annat sätt ta bort eller skada exemplar av växterna, och*
2. *ta bort eller skada frön eller andra delar.*

Fördjupad inventering av fladdermöss

Vid inventeringen av fladdermöss noterades totalt fyra arter av fladdermöss (tabell 3). Flest noteringar gjordes av dvärgpipistrell följt av nordfladdermus och större brunfladdermus. Vattenfladdermus noterades enbart vid andra fältbesöket. Det är sannolikt att fladdermössen endast nyttjar området för födosök och som en passage mellan lämpligare miljöer, då inga lämpliga boplatsmiljöer förekommer inom fastigheten (grova hålträd, träd med stora barksprickor m. m.).

Tabell 3. Sammanställning av förekommande fladdermusarter med säker förekomst inom planområdet. Information om vilken typ av viloplatser och yngelplatser respektive art kan utnyttja anges. Informationen är hämtad från Naturvårdsverket (2020), de Jong (2023) samt artfakta.se.

Art	**Rödlistning**	**Yngelplatser och viloplatser (ej övervintring)**	**Viloplatser (övervintring)**
dvärgpipistrell *Pipistrellus pygmaeus*	livskraftig (LC)	hålträd, byggnader	hålträd, byggnader
nordfladdermus *Eptesicus nilssonii*	nära hotad (NT)	hålträd, byggnader	byggnader, grottor, mellan stenblock
större brunfladdermus *Nyctalus noctula*	livskraftig (LC)	hålträd	byggnader, en stor andel migrerar
vattenfladdermus *Myotis daubentonii*	livskraftig (LC)	hålträd, byggnader, mellan stenblock	grottor, mellan stenblock, jordkällare, brovalv

Alla fladdermöss är fridlysta enligt 4 a § artskyddsförordningen. Fridlysningen innebär att det inte utan dispens från artskyddsförordningen är tillåtet att:

1. *avsiktligt fånga eller döda djur,*
2. *avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-, uppfödnings-, övervintrings- och flyttningsperioder,*
3. *avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen, och*
4. *skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatser. Förbudet gäller alla levnadsstadier hos djuren.*

Märk väl att åtgärder som medför punkt 1–3 måste vara avsiktliga för att vara otillåtna. Punkt 4 gäller både avsiktliga och oavsiktliga åtgärder.

Figur 13. Registreringar av fladdermöss inom och intill inventeringsområdet. Notera att prickarna inte anger enskilda individer utan är platser där fladdermusljud detekterats. Samma individ kan således noteras på flera ställen inom området under samma natt. Förkortningarna i kartan avser de olika arterna som noterats: DP = dvärgpipistrell, NF = nordfladdermus, SB = större brunfladdermus, och VF = vattenfladdermus.

Naturvärdesträd

Totalt elva naturvärdesträd har kartlagts men inget av träden har klassats som *särskilt* skyddsvärda enligt Naturvårdsverkets definition. Majoriteten av träden består av grova tallar i områdets och östra utkant men en bok, ett körsbärsträd och en gran har noterats som grova (figur 14).

Figur 14. översikt över de naturvärdesträd som påträffades under fältinventeringen.

Viltanalys

Inom fastigheten förekommer en mängd småstigar, särskilt inom tallskogen i öst som är något glesare. Då närboende säkerligen rör sig i området är det dock osäkert om det enbart rör sig om viltstigar, vilket gör det svårt att peka ut särskilda viltstråk inom fastigheten. Eftersom det rör sig mycket vilt i närområdet är det sannolikt att de även rör sig inom fastigheten då det finns både skydd och föda.

Enligt data från Nationella viltolycksrådet förekommer ett större antal viltolyckor längs med gamla Lundavägen. Längs en sträcka på 500 meter öster respektive väster om fastigheten har 46 viltolyckor inträffat sedan 2015. Rådjur representerar en majoritet av olyckorna (39 st), men det förekommer även olyckor med dovhjort och vildsvin. Olycksplatserna förekommer längs sträckor där skogsområden finns på båda sidor av vägen, vilket är att förvänta sig. Det är därför sannolikt att viltet rör sig obehindrat mellan fastigheten och skogsområdet norr om vägen (figur 15).

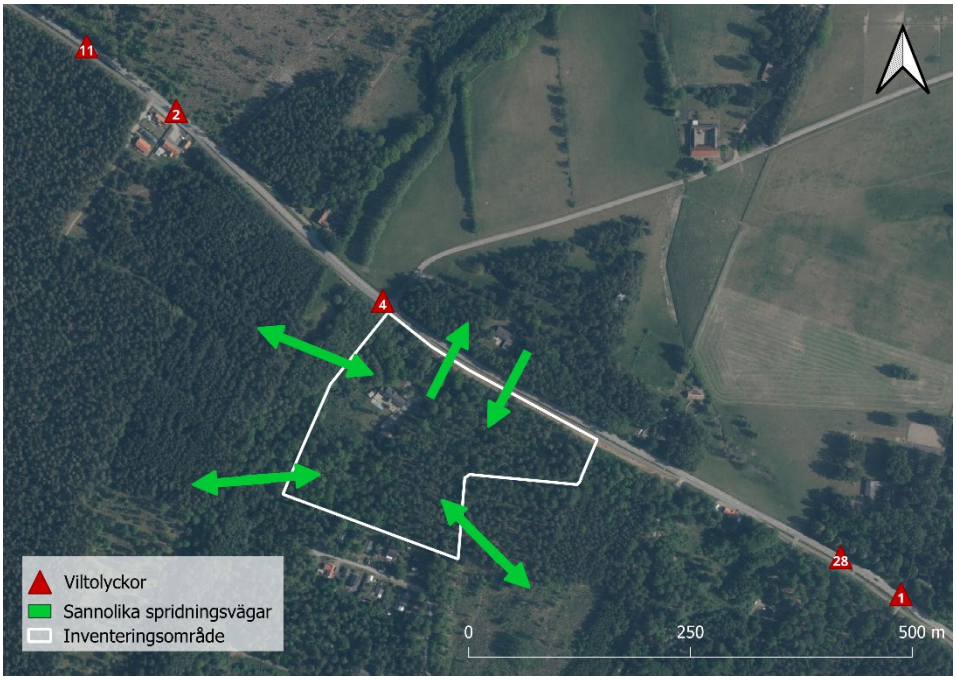

Figur 15. Kartan visar viltolyckor inom närområdet och sannolika spridningsvägar till och från fastigheten.

Samlad bedömning

En naturvärdesbiotop av naturvärdesklass 2 avgränsades inom fastigheten. Naturvärdesbiotopen är utpekad som nyckelbiotop av Skogsstyrelsen och utgör även Natura 2000-naturtypen Källor och källkärr (7160). Naturtypen kan dock ej kan betraktas som fullgod då det finns en viss näringspåverkan och en förekomst av den icke inhemska arten blekbalsamin. Arter som är typiska för naturtypen har tidigare noterats inom området, men under fältbesöket återfanns endast två karaktärsarter: kärrfibbla och ormbär. Tidigare rapporter av den fridlysta orkidéen grönvit nattviol finns inom biotopen, men hittades ej under fältbesöket. Eftersom arten är relativt motståndskraftig vad gäller igenväxning och näringspåverkan är det dock sannolikt att arten kan finnas kvar i området och att den har missgynnats detta år på grund av årets särskilt torra förhållanden.

Utöver den utpekade naturvärdesbiotopen är den samlade bedömningen är att resterande biotoper är förhållandevis triviala. Området verkar ha utgjort produktionsskog under en längre period och området domineras av vanligt förekommande och livskraftiga arter. Områdets naturvärdesträd är begränsade till fastighetens västra och östra kanter och består av grova, friska träd utan håligheter.

Sannolikheten att fladdermöss bor inom fastigheten är låg då det inte finns några grova hålträd inom området. Det finns däremot en stor förekomst av lämpliga boplatsmiljöer inom naturreservatet Veberöds ljung några hundra meter norr om fastigheten. Fladdermöss nyttjar sannolikt inventeringsområdet för födosök och som en passage mellan bättre lämpade områden.

Artificiell belysning av boplatser och livsmiljöer är i regel negativt för fladdermöss. Belysning kan dels skapa en barriäreffekt mellan livsmiljöer, dels störa fladdermössens dygnsrytm. Men ljuskänsligheten varierar mellan olika arter. Bland de arter som förekommer i området är vattenfladdermus mest ljuskänslig.

Gällande rörelsemönstret av större vilt inom området är bedömningen att fastigheten och omgivande skogsområden nyttjas i hög utsträckning för både passage och födosök och att det inte finns några utmärkande viltstråk inom fastigheten.

Behov av ytterligare inventeringar

Denna NVI bedöms spegla områdets naturvärden väl och ytterligare inventeringar bedöms inte kunna förändra aktuell naturvärdesbedömning eller bedömningens säkerhet. Någon riktad artinventering mot en särskild art eller artgrupp bedöms inte heller vara nödvändig då den kunskap som finns i dagsläget bedöms vara tillräcklig.

Referenser

Artdatabanken. 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala

Hallingbäck, T. (red.) 2013. Naturvårdsarter. ArtDatabanken SLU. Uppsala

Naturvårdsverket. 2012. Biotopskyddsområden - Vägledning om tillämpningen av 7 kapitlet 11 § miljöbalken handbok 2012:1.

Nitare, J. 2019. Skyddsvärd skog – naturvårdsarter och andra kriterier för naturvärdesbedömning. Skogsstyrelsen.

Svenska institutet för standarder (SIS), 2023. Naturvärdesinventering (NVI) – Kartläggning och värdering av biologisk mångfald – Krav och vägledning. Svensk standard SS 199000:2023.

Svenska institutet för standarder (SIS), 2023. Naturvärdesinventering (NVI) – Kartläggning och värdering av biologisk mångfald – Dataspecifikation och listor med biotopbeteckningar. Teknisk specifikation SIS/TS 199002:2023.

Skogsstyrelsen. 2014. Handbok för inventering av nyckelbiotoper. Skogsstyrelsen, Jönköping.

SLU Artdatabanken. Artfakta, Namn och släktskap. https://namnochslaktskap.artfakta.se

SLU Centrum för biologisk mångfald (CBM). 2020. Ljusföroreningar. *Biodiverse*. Årgång: 25. Utgivningsnummer: 3. Utgivningsår: 2020. Sveriges lantbruksuniversitet. ISSN:1401-5064.

Tyler, T. m.fl. (red.). 2007. Floran i Skåne. Arterna och deras utbredning. Lunds botaniska förening. Lund.

Bilaga 1 – Sammanfattning bedömningsgrunder och begrepp

Bilaga 1 är en sammanfattande beskrivning av bedömningsprinciperna enligt standard SS 199000:2023. Metoden beskrivs i sin helhet i standarden. I denna bilaga beskrivs definitioner och begrepp vilka Ekoll anser vara mest relevanta för att förstå bedömningsprinciperna.

Gränsdragning mellan naturliga och antropogena miljöer

Naturtyper delas in i naturliga respektive antropogena miljöer enligt strandad beroende på vilken utsträckning de är påverkade av mänsklig verksamhet. Alla naturliga ekosystem är i regel mer eller mindre påverkade av människan men det innebär inte att de alltid räknas som antropogena. Tabell 1 listar riktlinjer för hur naturliga respektive antropogena miljöer definieras enligt standard.

Tabell 1. Sammanställning av riktlinjer för bedömning av naturliga respektive antropogena miljöer. Diffus påverkan genom generella utsläpp av föroreningar till luft och vatten kan får förekomma i naturliga ekosystem men i begränsad omfattning.

Naturliga miljöer/ekosystem	*Antropogena miljöer*
Terrestra ekosystem som uppstått och utvecklats på en viss plats utan att människan påtagligt förändrat de naturgivna förutsättningarna eller i betydande omfattning planterat in eller odlat arter som inte naturligt skulle förekommit på platsen.	**Terrestra miljöer** där människan helt förändrat de naturgivna förutsättningarna genom bebyggelse, anläggningar, sprängning, grävning eller markbearbetning såsom hus, vägar, täkter, plöjd och dikad åkermark.
Kulturskapade terrestra ekosystem som uppstått under inverkan av slåtter och bete utan att människan påtagligt förändrat de naturgivna förutsättningarna genom till exempel åkerbruk eller skogsbruk.	**De för platsen naturligt förekommande arterna huvudsakligen ersatts** eller försvunnit till förmån för exempelvis odling, inplanterade eller insådda arter.
Miljö som återställts av människan eller som genom naturliga processer har återfått ett uppenbart naturligt tillstånd för den aktuella platsen. Skogsområden där skogsbruksåtgärder använts som i huvudsak bibehållit skogens naturliga dynamik och strukturer räknas som naturliga.	**Skogsmark** där det naturliga skogsekosystemet helt förändrats genom plantering och trakthyggesbruk i så stor omfattning att den för platsen naturliga skogsmiljön avsevärt har förändrats.
Naturlig ytvattenmiljö som tillkommit utan människans inverkan, men som i viss mån kan vara fysiskt förändrad eller reglerad genom exempelvis vattendragsrensning, sjösänkning, indämning, utfyllnad, flödesreglering, sänkning av basnivå eller ändrade vattennivåer men påverkan är inte så stor att den ursprungliga naturtypen försvunnit eller fullständigt har förändrats.	**Vattenmiljöer** som är så kraftigt påverkade att den ursprungliga miljön fullständigt har förändrats, till exempel diken, kanaler, regleringsmagasin, torrfåror och korttidsreglerade vattendragssträckor.
Havsområde eller stränder som inte uppenbart förändrats genom muddring, invallning eller anläggningar.	**Havsområden eller stränder** som är starkt förändrade genom anläggningar, muddring, invallning eller lokala föroreningsutsläpp.

Antropogena miljöer av särskild betydelse för biologisk mångfald

I vissa fall kan antropogena miljöer påverka organismer positivt och ha särskild betydelse för biologisk mångfald. Exempel på sådana fall är anlagda miljöer såsom våtmarker, dammar, äldre parker och trädgårdar och kulturmiljöer. Andra exempel är övergivna eller brukade sand-, grus-, och bergtäkter och täktsjöar samt artificiella rev i hav och sjöar. En sandtäkt bidrar exempelvis med en relativt ovanlig miljö som många arter är knutna till och en täktsjö kan efterlikna en naturlig sjö. Antropogena miljöer kan därför i vissa fall tilldelas en hög naturvärdesklassning trots att de inte har naturligt ursprung.

Naturvärdesklassning av naturvärdesbiotoper

Naturvärdesbiotoper med naturvärdesklass 1, 2 och 3 avgränsas alltid i en NVI enligt standard. Naturvärdesklass 4 kan väljas som ett tillägg om NVI:n utförs på detaljgrad medel och översikt. Vid detaljeringsgrad detalj är naturvärdesklass 4 obligatorisk. Hela ytan inom varje naturvärdesbiotop ska utgöras av en dominerande naturtyp och ha likvärdig betydelse för biologisk mångfald. Tabell 2 redovisar innebörden av de fyra möjliga naturvärdesklassningarna.

Tabell 2. Naturvärdesklassernas innebörd enligt standard SS 199000:2023. Exemplen på vad klassningarna kan motsvara är Ekolls tolkning av standarden.

Klass	*Förtydligande*	*Exempel (Ekolls tolkning)*
1. Högsta naturvärde	Mycket stor särskild betydelse för biologisk mångfald. Omfattar biotoper som har god överensstämmelse med ett referenstillstånd för naturliga ekosystem. Innehåller mycket goda livsmiljöer för naturvårdsarter och nästan alltid med inslag av rödlistade och hotade arter. Områden med högsta naturvärde är särskilt viktiga värdekärnor för biologisk mångfald i en nationell och regional grön infrastruktur. Varje enskilt område med denna naturvärdesklass bedöms vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på nationell eller global nivå.	Fullgoda Natura 2000-naturtyper, biotoper med avsaknad av negativ mänsklig verksamhet under lång tid, nationellt sällsynta/hotade naturtyper. Naturvärdena är i många fall unika med få motsvarigheter. Antropogena miljöer faller i regel inte inom denna klassningskategori men möjligheten är inte helt utesluten.
2. Högt naturvärde	Stor särskild betydelse för biologisk mångfald. Omfattar biotoper som har väsentliga kvaliteter, typiska för naturliga ekosystem. Innehåller goda livsmiljöer för naturvårdsarter, ofta med inslag av rödlistade och hotade arter. Områden med högt naturvärde är värdekärnor för biologisk mångfald i en nationell och regional infrastruktur. Varje enskilt område med denna naturvärdesklass bedöms vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional eller nationell nivå.	Delvis fullgoda Natura 2000-naturtyper, regionalt sällsynta/betydelsefulla naturtyper, skog med längre kontinuitet, artrika vatten- eller ängsmiljöer, nationellt eller regionalt sällsynta/hotade naturtyper. Kan även vara antropogena miljöer som efterliknar mer ovanligt förekommande naturliga miljöer.
3. Påtagligt naturvärde	Påtagligt särskild betydelse för biologisk mångfald. Omfattar biotoper som har typiska kvaliteter för naturliga ekosystem men som kan vara delvis påverkade eller saknar längre kontinuitet och därför inte uppfyller kriterier för naturvärdesklass 1 eller 2. Innehåller oftast livsmiljöer för naturvårdsarter. Bidrar till en nationell och regional grön infrastruktur för biologisk mångfald. Den totala arealen av områden i denna klass har särskild betydelse för att bevara biologisk mångfald i Sverige. Enskilda områden kan lokalt ha stor särskild betydelse för biologisk mångfald där landskapet i övrigt är påverkat och har brist på biologisk mångfald.	Naturliga eller anlagda våtmarker, restaurerbara ängs- och betesmarker, skog som har potential att bli gammal inom en snarare tidsram, äldre trädgårdsmiljöer med gamla träd. Kan även vara antropogena miljöer som efterliknar naturliga miljöer.
4. Visst naturvärde	Viss särskild betydelse för biologisk mångfald. Omfattar biotoper med vissa kvaliteter av betydelse för biologisk mångfald. Kan innehålla livsmiljöer för naturvårdsarter. Bidrar till grön infrastruktur för biologisk mångfald åtminstone på lokal nivå. Den totala arealen av dessa områden har viss särskild betydelse för att bevara biologisk mångfald i Sverige. Enskilda områden kan lokalt ha särskild betydelse för biologisk mångfald där landskapet i övrigt är påverkat och har brist på biologisk mångfald.	Områden som omfattas av generellt biotopskydd, blom- och insektsrika ruderatmarker, ung lövskog, parkmiljöer, artrika åkerrenar, småvatten, fördjupade vattendrag. Antropogena miljöer faller ofta inom denna klassningskategori.

Värdeklassning av övriga biotoper

Naturmiljöer med lågt eller avsaknad av naturvärde (betydelse för biologisk mångfald) kan enligt standard delas in i tre övriga värdeklasser (värdeklass 5, 6 och 7, tabell 3) om det önskas som ett

tillägg. Dessa områden benämns som övriga biotoper. Hit räknas även helt antropogena miljöer med negativ betydelse för biologisk mångfald.

Övriga biotoper har ett värde för mer triviala arter av exempelvis kärlväxter, fåglar, vilt och andra mer lättspridda arter. Miljöerna kan även fungera som spridningsvägar, tillfälliga uppehållsplatser och födosöksmiljöer för naturvårdsarter men miljöerna utgör dock oftast inte de viktigaste livsmiljöerna för exempelvis reproduktion och övervintring med några få undantag. Vissa fågelarter kan exempelvis häcka i brukad åkermark, industriområden eller i trädgårdar. I samma miljöer kan även exempelvis vissa fridlysta och vissa rödlistade växtarter förekomma.

Tabell 3. De övriga värdeklassernas innebörd enligt standard SS 199000:2023. Exemplen på vad klassningarna kan motsvara är Ekolls tolkning av standarden.

Klass	*Förtydligande*	*Exempel (Ekolls tolkning)*
Övrig värdeklass 5	Allmän betydelse för biologisk mångfald. Omfattar biotoper som domineras av arter och organismsamhällen som främst förekommer i tydligt påverkade biotoper utan kontinuitet men som ändå har högre kvalitet än övrig värdeklass 6 och 7. Har i sitt nuvarande tillstånd varken uppenbart negativ eller tydligt positiv betydelse för biologisk mångfald i Sverige. Innehåller livsmiljöer för vanliga arter. Kan ingå i en grönstruktur som bidrar till spridning av arter åtminstone på lokal nivå. Enskilda områden kan lokalt ha betydelse för biologisk mångfald där landskapet i övrigt är påverkat och har brist på biologisk mångfald.	Igenväxningsmarker, ung lövskog, gräsmattor, likåldrig produktionsskog (ej nyplanterad), vallodling, diken, dagvattendammar, villaträdgårdar, anlagda stränder.
Övrig värdeklass 6	Saknar uppenbar betydelse för biologisk mångfald. Antropogent påverkat område med odlad monokultur eller som av annan anledning domineras av ett fåtal arter med liten genetisk och åldersmässig variation och som därmed inte bidrar till biologisk mångfald.	Konventionellt odlad jordbruksmark, nyplanterad likåldrig produktionsskog, kalhyggen, gröna tak, artfattiga ruderatmarker, golfgreener.
Övrig värdeklass 7	Uppenbart negativ betydelse för biologisk mångfald. Bebyggelse, anläggningar och hårdgjorda ytor som saknar eller har mycket begränsad vegetation.	Antropogena miljöer såsom modern bebyggelse, hårdgjorda ytor, asfalterade vägar, anläggningar som exempelvis järnvägsstationer eller fabriker.

Landskapsområden

Utöver naturvärdesbiotoper kan även landskapsområden kartläggas. Dessa kan omfatta flera olika naturmiljöer. Syftet med landskapsområden är att visualisera sammanhängande stråk som kan ha betydelse för biologisk mångfald med avseende på ekologisk konnektivitet, exempelvis förbindelse mellan naturmiljöer och arters spridningsmöjligheter. Avgränsning av landskapsområden görs utifrån exempelvis landskapets topografi, markegenskaper, vattenförekomster, naturtyper eller förekomst mänsklig verksamhet. Syftet är att visualisera betydelsefulla och sammanhängande stråk som kan ha betydelse för biologisk mångfald. Landskapsområden av *särskild* betydelse för biologisk mångfald benämns som värdelandskap.

Bedömningsgrunder för klassning av naturvärdesbiotoper

Artvärde

Artvärdet bedöms utifrån följande aspekter:

- Förekomst av värdearter där både artantal och antal individer beaktas
- Förekommande värdearters signalvärde med avseende på naturmiljöns kvalitet och värde för biologisk mångfald
- Artrikedom
- Förekomst av värdefulla organismsamhällen

Bedömningen baseras på artobservationer som görs i samband med fältinventeringen för aktuell NVI och tidigare artobservationer av trovärdig karaktär, exempelvis artobservationer på Artportalen eller tidigare inventeringar om sådana finns att tillgå.

Värdearter

Begreppet värdeart har en liknande betydelse som begreppet naturvårdsart (se avsnitt nedan). Alla naturvårdsarter kan dock enligt standard inte användas som indikatorer för biologisk mångfald eftersom vissa naturvårdsarter är vanligt förekommande utan särskilda krav på sin livsmiljö. Värdearter utgör den kategori av naturvårdsarter som signalerar områden av betydelse för biologisk mångfald eller i sig själva är av betydelse för mångfalden (nyckelarter). Värdearter kan exempelvis vara rödlistade arter, fridlysta arter, sällsynta arter, typiska arter, signalarter eller nyckelarter.

Värdearter som tas med i bedömningen ska på något sätt bedömas vara knutna till förkommande naturmiljöer inom aktuellt inventeringsområde. Det kan även gälla värdearter som tidigare observerats inom rimligt spridningsavstånd till aktuellt område. I många fall kan det finnas rapporter om värdearter sedan tidigare men dessa är inte alltid relevanta om de inte bedöms kunna finna lämpliga livsmiljöer i det aktuella området och tas därför inte med i bedömningen. Det kan exempelvis röra sig om förbiflygande fågelarter, förvildade trädgårdsväxter eller äldre artfynd som i dagsläget bedöms vara utgångna.

Artrikedom

Graden av artrikedom bedöms utifrån vilken artrikedom och artsammansättning som kan förväntas i en viss naturmiljö eller biotop. Fullgoda och välutvecklade naturmiljöer utvecklar med tiden en artsammansättning som är typisk för den aktuella biotopen. Sådana artsammansättningar är av särskild betydelse för biologisk mångfald eftersom de bidrar till naturliga ekologiska funktioner. En bedömning av artrikedomen och dess sammansättning (värdefulla organismsamhällen) är därför i många fall ett säkrare sätt för bedömning av en biotops artvärde än enbart eventuella förekomster av värdearter.

Vissa naturmiljöer är naturligt artfattiga, exempelvis fördyner på en sandstrand, men det ekologiska värdet av en naturlig icke exploaterad strand kan ändå vara högt ur ett helhetsperspektiv. Därför är det viktigt att ta hänsyn till vilken artrikedom som kan förväntas i en viss biotop när naturvärdesbedömningen görs.

Gränsdragning mellan naturvårdsarter och värdearter

Begreppet naturvårdsarter är ett samlingsnamn för arter som anses vara extra skyddsvärda. Begreppet omfattar i princip skyddade arter, rödlistade arter, signalarter, nyckelarter, typiska arter och ansvarsarter (tabell 4) men i vissa fall kan även andra arter räknas som naturvårdsarter om de bedöms indikera exempelvis biologisk mångfald eller vara sällsynta.

Naturvårdsarter har ofta särskilda krav på att deras livsmiljöer har låg påverkan från mänsklig verksamhet, men inte alla. De naturvårdsarter som har högre livsmiljökrav kategoriseras i regel

som värdearter (se föregående avsnitt) och kan därför indikera att ett område har höga naturvärden med goda förutsättningar för biologisk mångfald. Värdearter kan även i sig själva vara av särskild betydelse för biologisk mångfald genom att skapa förutsättningar och livsmiljöer för andra arter exempelvis marina ålgräsängar.

Exempel på naturvårdsarter som inte bör användas som värdearter är vissa fågelarter. Alla vilda svenska fågelarter är skyddade enligt fridlysningsbestämmelserna i 4 § Artskyddsförordningen. Enligt Naturvårdsverket bör dock fågelarter upptagna i fågeldirektivets bilaga 1, rödlistade fågelarter samt fågelarter som uppvisat en negativ trend och minskat med 50 % eller mer under åren 1975-2005 prioriteras i skyddsarbetet. Fåglar som endast är fridlysta och inte uppfyller något av dessa kriterier behandlas därför inte som naturvårdsarter/värdearter av Ekoll i en NVI så länge inte arten händelsevis betraktas som sällsynt exempelvis.

Tabell 4. Sammanställning av vilka arter som ingår i begreppet naturvårdsarter.

Naturvårdsart	Innebörd
Skyddade arter	Omfattar arter skyddade enligt artskyddsförordningen (fridlysta) och arter upptagna i art- och habitatdirektivets bilaga II, IV eller V samt fågeldirektivets bilaga I.
Rödlistade arter	Omfattar arter upptagna i den senaste svenska rödlistan som publiceras av Artdatabanken, SLU. Rödlistan listar arter som riskerar att dö ut på sikt. Den svenska rödlistan uppdateras en gång vart femte år. Det finns sju huvudsakliga rödlistningskategorier där VU (sårbar), EN (starkt hotad) och CR (akut hotad) räknas till de hotade arterna.
Signalarter	Omfattar arter som med sin närvaro eller frekvens indikerar att ett område har höga naturvärden. Ofta handlar det om att dessa arter signalerar lång kontinuitet och därmed artrikedom i ett område. Listor över signalarter för skyddsvärd skog finns framtagna av Skogsstyrelsen. Listor över signalarer för öppna marker finns framtagna av exempelvis Jordbruksverket. Alla signalarter finns inte upptagna i officiella listor. En viss naturmiljö kan ha förekomst av karaktäristiska arter som indikerar artrikedom för just den typen av miljön.
Nyckelarter	Omfattar arter som har en särskilt viktig ekologisk funktion för andra arters överlevnad, direkt eller indirekt. Exempelvis ålgräs, en marin algart som skapar livsmiljöer och uppväxtplatser för fisk och evertebrater på grunda havsbottnar där den breder ut sig i stora ängar. Ett annat exempel är sälg vars nektar utgör vårens viktigaste födoresurs för en uppsjö av insektsarter innan vårens resterande flora börjat blomma. Det finns i dagsläget inga officiella listor över nyckelarter i Sverige men nyckelarter brukar ha en uppenbart viktig ekologisk funktion och är därför relativt enkla att identifiera från fall till fall.
Typiska arter	Omfattar arter vars förekomst indikerar gynnsam bevarandestatus hos aktuell N2000-naturtyp enligt EU:s art- och habitatdirektiv. Arten måste förekomma i sin typiska N2000-naturtyp för att få räknas som naturvårdsart. Typiska arter finns listade i Naturvårdsverkets vägledningar för respektive N2000-naturtyp.
Ansvarsarter	Omfattar arter som har en stor andel av sin globala population i Sverige eller en stor andel av sin nationella population inom ett begränsat område i Sverige, exempelvis en kommun. En kommun kan anses ha ett ansvar att förvalta artens livsmiljöer så att arten förblir livskraftig inom sitt begränsade utbredningsområde. Ansvarsarter finns ofta framtagna i officiella listor av kommuner och länsstyrelser.

Biotopvärde

Biotopvärdet bedöms utifrån följande aspekter:

- Biotopkvaliteter
- Biotopens tillstånd
- Biotopens sällsynthet
- Ekologisk funktion

Bedömningen baseras på observationer som görs i samband med fältinventeringen för aktuell NVI samt på tidigare inventeringar om sådana finns att tillgå, exempelvis biotopbedömningar i Skogsstyrelsens eller Äng- och betesmarksinventeringens (TUVA) databaser eller motsvarande. Vid bedömningar i samband med förstudier kan bedömningen även baseras på exempelvis flygbilder och historiska kartor.

Biotopkvaliteter

Biotopkvaliteter avser de faktorer som bygger upp och karaktäriserar en viss biotop. Biotopkvaliteterna skapar i sin tur förutsättningar för biologisk mångfald. Exempel på viktiga kvaliteter hos en biotop för att den ska ha betydelse för biologisk mångfald är naturlighet, strukturer, kontinuitet, naturgivna förutsättningar och eventuella skötselåtgärder.

Biotopens tillstånd, sällsynthet och ekologisk funktion

En biotops tillstånd bedöms utifrån graden av naturlighet och frånvaro av negativ påverkan från exempelvis mänsklig verksamhet. En biotops sällsynthet bedöms främst utifrån ett nationellt perspektiv men ett regionalt och lokalt perspektiv beaktas också. Bedömningar av förekommande naturtyper och biotoper inom Sverige görs kontinuerligt av Naturvårdsverket i samarbete med SLU Artdatabanken och Havs- och vattenmyndigheten. En biotops ekologiska funktion bedöms utifrån exempelvis biotopens läge, storlek, form, successionsstadium och biotopens betydelse för arters långsiktiga utveckling och bevarande.

Ekoll AB